

A XII-a Conferință Națională multidisciplinară – cu participare internațională
"Profesorul Dorin PAVEL – fondatorul hidroenergeticii românești",
SEBEȘ, 2012

TRADUCEREA ÎNTRE TEORIE ȘI PRACTICĂ

Mihaela DOBÂNDĂ, Mihaela Miruna DOBÂNDĂ

TRANSLATION BETWEEN THEORY AND PRACTICE

Traps foreign language can be easily avoided with a little attention and research. We have a language generous enough to use it without it perk up with foreign words, as they may sound Romanian. Translation is intended as faithfully transmit information from one language to another.

Cuvinte cheie: traducere, limba maternă, limba străină, text
Keywords: translation, language, foreign language, text

1. Traducerea în teorie

Traducerea, ca orice altă disciplină, are teoreticienii săi, care au definit-o și studiat-o începând cu secolul al XX-lea. Prin urmare este o disciplină relativ nouă, cel puțin din punct de vedere al teoriei.

Traducerea presupune, în primul și în primul rând existența unui text într-o limbă străină (limba B) ce va fi transpus în limba maternă (limba A). Pentru această transpunere traducătorul trebuie să fie un bun cunoscător al celor două limbi și să poată reda sensul textului în întregime în limba A. De asemenea, el va trebui să fie atent la capcanele din limba B. Tocmai asupra acestor capcane ne-am propus să ne oprim în prezenta lucrare.

Orice traducere are dificultățile sale. Acestea sunt de trei tipuri:

- a) extra-textuale;
- b) intra-textuale;
- c) altele.

1. a Dificultățile extra-textuale

Aici intervin cunoștințele traducătorului despre subiectul textului. Pentru o traducere eficientă trebuie să se întreprindă o minimă cercetare care îi va permite atât traducătorului cât și persoanelor cărora le este destinat textul, să îl înțeleagă cât mai bine. Aceste cercetări sunt cele care iau cel mai mult timp, și de aceea, unii traducători sar această etapă. Astfel ei riscă să ofere un produs lipsit de calitate. Bineînțeles această etapă a traducerii nu poate fi respectată în interpretări sau traduceri simultane.

1. b Dificultățile intra-textuale

Limba B, limba originală a textului este totuși o limbă străină. Ea prezintă dificultăți care pot fi depășite doar prin consultarea materialelor specifice traducătorului: dicționarele. Dar nu este de ajuns să iei primul sens al cuvântului din dicționar. Cuvântul trebuie prelucrat în funcție de context, limbaj, nivel de limbă.

De asemenea există anumite fraze specifice limbii B ce nu pot fi redate cuvânt cu cuvânt în limba A: trebuie găsit un echivalent sau dacă nu este posibil, câteodată chiar de renunțat la expresia în sine

Există și neologismele, cuvinte preluate dintr-o limbă străină, ce au intrat în limba A, dar care au, totuși, echivalent. Acestea sunt cuvintele pe care un bun traducător trebuie să încerce, cel puțin, să le coalească.

Un alt fenomen întâlnit în traduceri este calcul. Cu o structură asemănătoare neologismului, dar mai puțin creativ ca acesta, calcul este acel termen tradus literal din limba B în limba A, traducătorul inspirându-se din forma cuvântului și nu din înțelesul său.

1. c Alte dificultăți

Acestea sunt, de obicei, dificultățile proprii traducătorului. Ele pot fi de natură lingvistică (în majoritatea cazurilor), sau de natură textuală – de exemplu textul ce trebuie tradus are un subiect cu care traducătorul nu este obișnuit.

2. Traducerea în practică

Cunoaștem cu toții aforismul italian „Traduttore, traditore” - traducător, trădător care atrage atenția asupra faptului că, indiferent cât

de bună este o traducere, în mod fatal ea nu este suficient de fidelă și trădează gândirea autorului textului original. Munca de traducere este o activitate laborioasă, care presupune multă răbdare și se apropie într-o oarecare măsură de munca scriitorului. Sau cel puțin așa ar trebui să fie.

Ne-am oprit asupra acestei teme pentru că, în ultimul timp am remarcat o activitate foarte intensă în domeniul traducerilor atât pe plan intern cât și internațional.

Globalizarea ne obligă să intrăm în legătură cu zone ale lumii pe care nu le cunoaștem nici geografic nici lingvistic. Instrumentul magic, calculatorul, este și o unealtă dar în același timp ne poate juca cele mai urâte feste atunci când e vorba de traduceri.

Google translate: „The unrestricted access to scientific knowledge – the new standard in medical publishing - will have a major impact on medical practice”. – „Acces nelimitat la cunoștințe științifice – noul standard în publicarea medicale – va avea un impact major asupra practicii medicale”.

Google translate este un instrument care poate traduce eficient doar cuvinte disparate sau fragmente de propoziție. Textele compacte nu pot face obiectul unei traduceri prin acest tip de unealtă.

Și pentru că lucrarea a fost concepută pentru a fi prezentată unor persoane care lucrează cu texte tehnice ne vom opri asupra arhicunoscutului exemplu de traducere „magnetic field” cu „pajiște magnetică”. Este posibil ca exemplul să fi existat și în realitate. El nu face altceva decât să sublinieze importanța pe care o are studiarea extra-textuală a materialului de tradus.

Și aici, permiteți-ne să vă facem o sugestie. Traducătorii, în majoritatea cazurilor, sunt cunoscători de limbi și mai puțin de limbaje tehnice. Este de dorit, ca atunci când lucrați pentru prima dată cu un traducător să stați alături de el pentru a oferi consultanța de specialitate necesară.

Și acum să trecem de la muncă la distracție. În scurtele momente de liniște luăm în mână câte o carte proaspăt tradusă din marea literatură universală. Și iată ce putem citi:

Emile Zola – Au bonheur des dames „Et, après avoir adressé aux étalages d'en face une denière moue de colère, il livra passage aux enfants, il pénétra le premier dans la boutique, en appelant sa femme et sa fille” – „După ce mai aruncă încă o privire furioasă spre vitrinele vecine, le făcu loc copiilor și intră primul în butic, chemându-și soția și fiica.” După cum probabil ați observat am subliniat, atât în textul original cât și în cel tradus cuvântul boutique – butik. În franceză cf.

Nouveau Petit Larousse 1968 *boutique* este un loc în care sunt prezentate și vândute cu amănuntul mărfuri industriale (țesături, marochinărie). Termenul butic, în noua accepțiune din limba română este de magazin alimentar transformat dintr-un apartament de bloc sau amenajat într-un garaj.

În același roman pentru noțiunea de proprietar de magazin se întâlnesc termenii neguțător, negustor, comerciant. Una dintre regulile principale ale traducerii este aceea de coeziune. Aceasta implică păstrarea aceluiași termen de-a lungul întregului text. Astfel termenul folosit pentru proprietar de magazin trece, în această traducere prin diferite sinonime ale sale. Din păcate termenul neguțător aparține unei epoci istorice diferită de cea descrisă de Zola în romanul său. De asemenea, termenul „comerciant” este mult mai apropiat zilelor noastre.

Termenii intrați în vocabularul curent al limbii române prin calc lingvistic sunt poate cei mai deranjanți. Ei provin în majoritate din limba engleză și sunt o încercare de americanizare a tuturor limbilor europene. Astfel în limba română nu mai întrebăm „Unde are loc evenimentul?” ci „Care este locația?” De reținut că în limba română termenul „locație” are un cu totul alt sens reprezintă amenda pe care o are de plătit o firmă dacă nu își descarcă la timp vagoanele de marfă.

De câte ori nu ați spus că „Depuneți o aplicație.” Când de fapt termenul este de cerere sau de candidatură.

3. Concluzii

Așa cum s-a arătat, capcanele limbii străine pot fi ușor de evitat, cu un pic de atenție și cercetare. Avem o limbă suficient de generoasă ca să o folosim fără a o împoțona cu cuvinte străine, oricât de românești ar suna ele. Traducerea are ca scop transmiterea cât mai fidel a informației dintr-o limbă în alta.

BIBLIOGRAFIE

[1] Zola, E., *La paradisul femeilor*, Editura Adevărul Holding, 2010.

[2] Zola, E., *Au Bonheur des dames*, manybooks.net/

[3] * * * *Nouveau Petit Larousse*, Librairies Larousse, 1968.

[4] * * * *BBC English Dictionary*, HarperCollins Publishers, 1993.

Prof. gr. I. Mihaela DOBÂNDĂ
Liceul Teoretic “J. L. CALDERON” Timișoara, Str. H. Pestalozzi
E-mail: mihaelad95@gmail.com
Mihaela Miruna DOBÂNDĂ
E-mail: miruna.dobanda@gmail.com